

NEKOLIKO EVIDENTIRANIH UMJETNIČKIH SLIKA LATINSKE IKONOGRAFIJE U HERCEGOVINI

Likovno-konzervatorski odsjek Uprave za zaštitu spomenika kulture u Mostaru izvršio je u 1959 godini sistematsku evidenciju pokretnih umjetničkih djela u Mostaru i jednom dijelu Hercegovine. Tom prilikom pronađeno je pored velikog broja umjetničkih predmeta novijeg vremena i nekoliko vrijednijih, dosada nepoznatih, slikarskih djela latinske ikonografije, o kojima su organi zaštite povelili dužnu brigu, kako u pogledu kon-

zervatorskih zahvata na njima tako i u pogledu stavljanja pod zaštitu države. Ovim pronalaskom upotpunjena je u izvjesnoj mjeri praznina u umjetničkim djelima latinske ikonografije u Hercegovini.

1. SV. KATARINA

U Humcu kod Ljubuškog, jednom od najstarijih franjevačkih samostana u Hercegovini pronađena je jula mjeseca 1959 godine barokna uljena slika Sv. Katarine (Sl. 1). Na tamnoj neutralnoj pozadini prikazana je izdužena nešto punačka, stojeća figura sv. Katarine (širina slike 96, a visina 25 cm). Slikarskim načinom obrade dostojanstvenim stavom, raskošno naboranom draperijom i dekorativnim ukrasom krunice, ogrlice i mača predstavljena je tipično barokna ličnost.

Međutim, interesantnost ove barokne slike ogleda se u neuobičajenoj i malo čudnovatoj predstavi ženske figure. Protivno svim tradicionalno-religioznim shvatanjima o čednosti i nevinosti ženskih svetačkih ličnosti nepoznati nam autor dao je u ovom djelu isuviše izraza svojoj ličnoj slobodi. Ženstvenost predstavljene figure sa čulno-senzualnim usnama i zavodljivim očima sa potenciranim obrvama, prava je rijetkost među religioznim slikarskim djelima ne samo kod nas već i u cjelokupnom religioznom slikarstvu. (Sl. 2).

Sv. Katarina nosi raskošnu krunu sa vijencem koji se na grudima prepliće u trostruku ogrlicu. U desnoj ruci elegantnih formi drži palminu grančicu dok se lijevom oslanja na ukrašeni balčak svoga mača koji se završava raspećem. U lijevom gornjem uglu nazire se točak, simbol mučeništva sv. Katarine.

Bogato naborana draperija donje haljine i plašta skladno je ukonponirana u jednu cjelinu. Slika je uokvirena originalnim dekorativnim plastičnim okvirom, također baroknog stila.

Po svom načinu obrade, stilski ovo djelo pripada talijanskom baroku polovine XVIII stoljeća. Kao i kod većine u nas sačuvanih starih umjet-

Sl. 1 Sv. Katarina, uljena slika iz samostana Humca

Sl. 2 Sv. Katarina, detalj

Sl. 3 Madona sa Isusom, uljena slika iz privatnog vlasništva u Mostaru

ničkih djela, autor ove slike je nepoznat. Kako je nabavljeno ovo djelo zasada nije moglo biti utvrđeno ni na osnovu arhivskih podataka ni na osnovu usmene tradicije. Postoje najvjerovatnije dva moguća načina nabavke ove slike: da je otvaranjem Franjevačkog samostana na Humcu 1858 godine slika donesena kao poklon hercegovačkih franjevaca koji su tada studirali u Italiji ili je ona prenesena iz kreševskog samostana (posvećenog sv. Katarini) kada je došlo do otcjepljenja hercegovačkih franjevaca od bosanske provincije.

Autor slike nastojao je da jednom neuobičajenom čulno-ženstvenom fizionomijom i efektnom baroknom raskoši djeluje na gledaoca, u čemu je i uspio, ali ne i u religioznom pogledu.

Slika nije u najboljem stanju. Jače laneno platno na kome je rađena slika natezanjem na ram napuklo je na donjem rubu u dužini od nekoliko decimetara. Na jednom većem dijelu trenjem je oguljen pigment dok je drugi potamnio zbog dugogodišnjeg taloženja čađi i prljavštine. Slika je sada smještena na sigurno mjesto u knjižnici navedenog samostana.

2, MADONA SA ISUSOM

U privatnom vlasništvu J. Šole u Mostaru nalazi se već pola stoljeća renesansna uljena slika malih dimenzija (20 x 26 cm) koja predstavlja Madonu sa djetetom (Sl. br. 3). Slika je rađena na platnu, koje je tokom dugog vremena na više mjesta napuklo, dok je čitav ostali dio prekriven gustom mrežom sitnih krakelura. Slika je u vrlo slabom stanju: na nekoliko mjesta platno je napuklo i istrulilo a boja se odljuskala.

Na tamnoj pozadini prikazana je Madona, koja odmjerenim pokretom pridržava nagog Isusa. Njena tamnocrvena haljina oživljena je zlatnožutim detaljima okovratnika i rubovima rukava. Slabo vidljivi zeleni ogrtač u skladu je sa bakarnozlatnim inkarnatom nagog djeteta.

Po svojoj provenijenciji djelo je rad drugorazrednih talijanskih slikara renesanse koji su radili za eksport ili su povremeno odlazili u susjedne zemlje. Ova je slika jednim posrednim putem, preko Budimpešte, dospjela do sadašnjeg vlasnika, prvo u Vojvodinu početkom našeg stoljeća, a kasnije u Mostar gdje se i sada nalazi.

Zbog rijetkosti ovakvih i sličnih umjetničkih djela u Bosni i Hercegovini i ova mala renesansna slika ima svoje mjesto među našim spomenicima kulture o kojima vodimo brigu.

Pored ove Madone u posjedu istog vlasnika nalazi se i jedna kvalitetnija kopija Murilove slike »Mladi kockari« koja je nabavljena u komisionoj radnji starih slika u Beču 1913 godine. Kopija je rad nepoznatog majstora koji je uspio da se dosta približi originalu. Po dotrajalosti platna, koje je prekriveno malim krakelurama, kao i prema podacima koje vlasnik dobio od trgovca, ova kopija nastala je početkom 18 stoljeća.

Sl. 4 Sv. Josip, uljena slika iz privatnog vlasništva u Mostaru

Sl. 6 Mladi kockari, kopija po Murilu, uljena slika iz privatnog vlasništva u Mostaru

Sl. 5 Sv. Ivan Nepomuk, uljena slika iz privatnog vlasništva u Mostaru

3. SV. JOSIP

U privatnom vlasništvu dra B. Božića u Mostaru pronađene su dvije barokne uljene slike. Jedna od njih predstavlja sv. Josipa. (Sl. 4). To je oval veličine 67 x 88 cm. U dopojasnoj figuri prikazan je starac u poluprofilu sa sijedom kosom, gustom bradom i velikim brkovima. To je lik često slikanih tipično baroknih isposnika, svetaca i crkvenih filozofa, karakterističnih za ovaj stil koji se razvijao od početka protureformacije do konca 18 stoljeća. U ogrubjelim rukama drži sv. Josip svoj amblem, struk ljljana.

Po svom stilu i načinu slikarske obrade ovo djelo pripada skupini mnogobrojnih baroknih slika koje se nalaze u Dalmaciji, a dospjele su u naše krajeve iz susjedne Italije. Do prije nekoliko decenija slika se nalazila u Hvaru i pripadala je ostavštini poznate porodice Ivanić-Boglić, odakle je ženidbenim vezama, preko ženske loze, došla u Mostar. Na slici se primjećuju manji restauratorski zahvati na rukama i gornjem dijelu glave, koji ne utiču na njen opći izgled. Slika je uokvirena ramom novijeg datuma. Na rubovima je trenjem otpala boja sa podloge. Na svojoj čitavoj površini slika je potamnijela od naslage čađi i prašine, zbog čega su detalji slabo vidljivi.

4. SV. IVAN NEPOMUK

Druga slika u posjedu istog vlasnika takođe pripada baroknom stilu. Ona predstavlja češkog sveca Ivana Nepomuka (Sl. br. 5). Samo dok smo o sv. Josipu mogli reći nešto više zbog njegove autentične očuvanosti, ovu sliku je, prema zapisu na njoj, radikalno restaurirao 1927 godine slikar

Nikola Nardeli, prijatelj i savremenik Vlahe Bukovca, te ona sada djeluje sasvim novo.

Uprava za zaštitu spomenika kulture iz Mostara u zajednici sa Zemaljskim zavodom iz Sarajeva preduzeće zaštitne mjere na ovom kao i na ostalim navedenim slikarskim djelima tokom 1960 godine.

EINIGE KUNSTWERKE DER LATEINISCHEN IKONOGRAPHIE IN DER HERZEGOWINA UND DIE NOTWENDIGKEIT IHRES SCHUTZES

Gelegentlich der im Jahre 1959 ausgeführten Evidenzierung von Kunstwerken in Mostar und einem Teil der Herzegowina wurden einige Bilder der lateinischen

Ikono-graphie gefunden die ihrem Stil gemäss der Renaissance und dem Barock angehören.

Die Bilder befinden sich im Privatbesitz in Mostar sowie im Kloster Humac bei Ljubuški.

A FEW PICTURES OF THE LATIN ICONOGRAPHY IN HERZEGOVINA AND A SUGGESTION FOR THEIR PROTECTION

Controlling things of artistic value a few pictures of the Latin iconography were found at Mostar and a part of Herzegovina in 1959. According to their

style they belong to the Renaissance and to the period of baroque. The pictures are in private possession at Mostar and in the monastery Humac near Ljubuški.